

УДК 327.54:930
327(497.1)„194/195“

НОВИЈА ЗАПАДНА ИСТОРИОГРАФИЈА О ЈУГОСЛАВИЈИ У ХЛАДНОМ РАТУ

Мр Александар ЖИВОТИЋ
Институт за новију историју Србије

АПСТРАКТ: У раду се на основу расположиве литературе анализира начин сагледавања места и улоге социјалистичке Југославије у хладном рату у западној историографији насталој током неколико последњих година. Рад садржи краћи приказ основних тенденција западне историографије о хладном рату, анализу начина сагледавања и заступљености историје Југославије и ауторову оцену основних обележја историографије о Југославији у хладном рату насталој током последњих неколико година.

Кључне речи: Балкан, Југославија, историографија, хладни рат, Јосип Броз Тито

Увод

Југославија је током хладног рата имала посебан положај. Специфичност југословенске хладноратовске позиције се огледа, пре свега, у карактеру њене спољне и унутрашње политике. Аутентична социјалистичка револуција, године политичког, економског, културног и војног везивања за Совјетски Савез и његове сателите, а потом веома буран раскид са земљама Информбироа и године блокаде и са Истока и са Запада и излаз из ње успостављањем контаката са Западом, уз постепено развијање односа са земљама Трећег света представљају детерминишуће факторе који су одредили место и улогу Југославије током хладног рата. Наведене карактеристике југословенске спољне политике, уз одређене посебности разво-

ја југословенског друштва, условиле су и трасирале начине сагледавања југословенске позиције током бурних година хладног рата.

Дуги низ година је у западној историографији преовладало уверење да се суштина хладног рата може сагледавати само на основу тумачења комплексности односа између две суперсиле, при чему је улога осталих земаља посматрана на основу природе њихових односа са два суперсилама или важности одређеног региона као кризног жаришта на коме су се укрштали и конфронтирали интереси САД-а и СССР-а. Ипак, у последње време је све присутнија тенденција дубљег сагледавања места и улоге мањих земаља у хладном рату. С тим у вези се у све израженијем виду јавља интересовање за комплекснијим сагледавањем југословенске хладноратовске позиције.

Сагледавање улоге Југославије у хладном рату

Када се посматра развој западне историографије о хладном рату и њен начин сагледавања места и улоге Југославије током тог процеса, уочава се да је основне историографске стандарде о том проблему поставио Алвин З. Рубинштајн својом студијом¹ о односима између Југославије и несврстаних земаља. Иако писана пре скоро четири деценије, без ослонаца и утемељења у архивској грађи, настала анализом тада доступних извора, пре свега штампе, та књига представља полазиште западних историчара приликом анализе југословенске позиције током хладног рата, како због недостатка новијих синтетичних и монографских дела о тој проблематици насталих као резултат рада западних историчара, тако и због неприступачности западним историчарима новије литературе настале на просторима бивше Југославије. У фактографском смислу, а често и у погледу тумачења суштине појединих процеса, већина западних историчара се и данас ослања на то дело.

Писац тренутно најпознатијих синтеза о хладном рату, професор Универзитета у Охају Џон Луис Гедис је посветио значајан простор Југославији у својим делима. Гедис је у својој књизи *We Now Know. Rethinking Cold War History*,² која је преведена на српски језик и пре неколико година објављена у Београду,³ анализирао хладноратовску улогу Југославије ослањајући се на познате и доступне податке. Његова истраживачка пажња је у највећој мери фокусирана на питања из домена југословенско-совјетских

¹ A. Z. Rubinstein, *Yugoslavia and Nonaligned World*, Princeton University Press, New Jersey, 1970.

² J. L. Gaddis, *We Now Know. Rethinking Cold War History*, Oxford University Press, London, 1997.

³ J. Л. Гедис, *Хладни рат. Ми сад знамо*, Clio, Београд, 2003.

односа,⁴ личних односа између Јосипа Броза и Стаљина⁵, на југословенску улогу у стварању Коминформа,⁶ југословенско-совјетског сукоба⁷ и потоње нормализације односа између Совјетског Савеза и Југославије.⁸ У мањој мери ауторова пажња се задржала и на анализи југословенске политике према тршћанском питању,⁹ идеји о стварању Балканске федерације и југословенској политици према грађанском рату у Грчкој¹⁰ и почетак политике несврставања.¹¹ Уочљиво је да је Гедис обилато користио сећања Милована Ђиласа¹² не само кад је у питању југословенска политика током почетних фаза хладног рата већ и приликом анализе совјетских спољно-политичких циљева у тим моментима. Иако не доноси нове податке, та студија нуди сасвим нову перцепцију положаја Југославије током хладног рата која се заснива на сагледавању низа појединачних проблема кроз призму глобалних односа између идеолошки супротстављених тора. Најновија Гедисова синтеза о хладном рату,¹³ која је у великом делу западне стручне јавности доживљена као извесна регресија у начину тумачења суштине хладног рата због ауторовог наглашеног инсистирања на америчко-совјетској супротстављености као основном покретачу хладноратовских тензија, доноси на изванредан начин другачији поглед на улогу Југославије у том процесу. Гедис је поред представљања југословенско-совјетског сукоба¹⁴ пажњу посветио југословенском опредељењу за политику несврставања,¹⁵ југословенским ставовима према совјетској интервенцији у Чехословачкој¹⁶ и поређењу југословенске и кинеске револуције.¹⁷ Иако је изостало коришћење нових извора о југословенској послератној историји, у овом делу је стављен акценат на поједине аспекте југословенске спољне политике који раније нису били у фокусу интересовања западних историчара, чиме је отворен простор за сасвим другачије разматрање основних контура југословенске спољне политике током хладног рата.

⁴ Исто, стр. 57, 79–80.

⁵ Исто, стр. 297–298.

⁶ Исто, стр. 76.

⁷ Исто, стр. 309.

⁸ Исто, стр. 361–362.

⁹ Исто, стр. 53–54.

¹⁰ Исто, стр. 67–68.

¹¹ Исто, стр. 249.

¹² М. Ђилас, *Conversations with Stalin*, Harcourt, Brace & World, New York, 1962. Издање на српском језику: М. Ђилас, *Razgovori sa Staljinom*, Književne novine, Beograd, 1990.

¹³ J. L. Gaddis, *The Cold War*, Penguin Books, London, 2005.

¹⁴ Исто, стр. 33–34 и 99–100.

¹⁵ Исто, стр. 124–126.

¹⁶ Исто, стр. 153.

¹⁷ Исто, стр. 37–38.

Професор LSE-а и један од најпознатијих теоретичара хладног рата, Од Арне Вестад је, бавећи се интервенцијама у Трећем свету,¹⁸ дотакао и питања односа између Југославије и несврстаних земаља. У више наврата Вестад посебно наглашава значај Југославије за оснивање покрета несврстаних и његово ширење на афро-азијском простору, нарочито апострофирајући сусрет између Броза, Нехруа и Насера на Брионима,¹⁹ односе између Југославије и Индонезије²⁰ и југословенску политику према суецкој кризи.²¹ Такође, аутор је истакао и важност односа између Југославије и земаља Трећег света наглашавајући потребу истраживања тог феномена. Гледано са аспекта домаће историографије то дело има посебну вредност због коришћења мањег броја докумената југословенског порекла који се чувају у Архиву Србије и Црне Горе у оквиру фонда Комисије за међународне односе и везе Централног комитета Савеза комуниста Југославије. Бавећи се совјетском политиком у областима Трећег света, посебно делатношћу КГБ-а на основу докумената из познатог Митрохиновог архива, професор Универзитета у Кембриџу Кристофер Ендрју²² се фрагментарно, колико му је то дозвољавала доступна архивска грађа, дотакао и места и улоге Југославије у тим збивањима. Његова истраживачка пажња се зауставила на питањима односа између Југославије и јужноамеричких држава и револуционарних покрета²³ и југословенске политике у областима Блиског истока.²⁴

Пишући биографију Никите Хрушчова, југословенско-совјетским односима током друге половине педесетих и почетком шездесетих година се бавио професор Amherst College-а Вилијам Таубман.²⁵ Иако просторно и временски ограничена на период тзв. Хрушчовљеве ере та студија садржи низ корисних података о југословенско-совјетским односима у том периоду. Писана на основу објављених и необјављених извора совјетског и америчког порекла књига нуди сасвим нову перцепцију односа између Југославије и Совјетског Савеза након помирења 1955. године засновану на обиљу нових и до тада непознатих извора. Аутор је у више наврата користио и податке из мемоара Вељка Мићуновића.²⁶ Кад су у питању југословенско-

¹⁸ O. A. Westad, *The Global Cold War. Third World Interventions and the Making of Our Times*, Cambridge University Press, London, 2005.

¹⁹ Исто, стр. 103–104.

²⁰ Исто, стр. 187.

²¹ Исто, стр. 103–104 и 124.

²² C. Andrew, *The Mitrokhin Archive, II, The KGB and The World*, Penguin Books, London, 2005.

²³ Исто, стр. 67.

²⁴ Исто, стр. 227.

²⁵ W. Taubman, *Khrushchev*, W. W. Norton & Company, London – New York, 2003. Књига је 2004. године награђена престижном Пулицеровом наградом.

²⁶ V. Mićunović, *Moscow Diary*, Garden City, New York, 1980. Jugoslovensko izdanje: V. Mićunović, *Moskovske godine (1956–1958)*, Liber, Zagreb, 1977.

-совјетски односи, Таубман се посебно осврнуо на проблематику међупартијских односа,²⁷ карактеристике југословенског економског система и перспективе југословенско-совјетске економске сарадње,²⁸ посету Н. С. Хрушчова Југославији 1955,²⁹ 1956.³⁰ и 1963.³¹ године и основне тенденције међудржавних односа.³² Југословенско-совјетским односима у том периоду су се фрагментарно бавили и Владимир Зубок и Константин Плешаков у својој опширнијој студији о совјетској спољној политици током првих деценија хладног рата.³³

У оквиру синтетичног приказа историје Југославије, њеним хладноратовским аспектима се бавила и професорка лондонског King's College-а и Defence Academy-је Ен Лејн.³⁴ Иако не доноси нове податке, ово дело садржи краћи преглед основних праваца југословенске спољне политике у том периоду и нуди један сасвим нов поглед на ту проблематику заснован на анализи већ познатих чињеница. Значајан допринос разумевању југословенско-америчких односа у периоду од окончања Другог светског рата до 1960. године дала је професорка Универзитета Олд Доминион у Норфолку Лорејн Лис, чија је студија о томе преведена на српски језик.³⁵ Књига је утемељена на истраживањима архивске грађе америчког порекла која је декласификована средином 90-их година и обилује низом до тада непознатих података. Специфичном интерпретацијом расположивих извора професорка Лис је са различитих аспеката анализирали и презентовала стручној јавности комплексност југословенско-америчких односа у почетним фазама хладног рата. Дајући синтетични приказ основних праваца америчке спољне политике током хладног рата, професори Универзитета у Кардифу Алан Добсон и Стив Марш су укратко осликали физиономију југословенско-америчких односа у том периоду фокусирајући се на питања иступања Југославије из источног блока, америчке војне и економске помоћи Југославији и однос САД-а према југословенској оријентацији ка политици несврставања као трајној спољнополитичкој доктрини.³⁶

²⁷ W. Taubman, *н. д.*, стр. 267, 388–389 и 735.

²⁸ *Исто*, стр. 608.

²⁹ *Исто*, стр. 342–345.

³⁰ *Исто*, стр. 298–299.

³¹ *Исто*, стр. 608.

³² *Исто*, стр. 242, 247, 267–269, 270, 284–285, 288–289, 301, 329, 342–347, 388–389, 613 и 375.

³³ V. Zubok, K. Pleshakov, *Inside the Kremlin's Cold War: From Stalin to Krushov*, Cambridge University Press, London, 1996.

³⁴ Ann Lane, *Yugoslavia. When Ideals Collide (The Making of the Twentieth Century)*, Palgrave Macmillan, London, 2004.

³⁵ L. M. Lees, *Keeping Tito Afloat. The United States, Yugoslavia and the Cold War*, Pennsylvania State University Press, 1997. Издање на српском језику: L. M. Lis, *Održavanje Tita na površini. Amerika, Jugoslavija i Hladni rat*, BMG, Beograd, 2003.

³⁶ A. P. Dobson, S. Marsh, *US Foreign Policy Since 1945*, Routledge, London, 2000, стр. 57–59.

Недавно се у издању National Intelligence Council-а појавила посебна тематска збирка докумената америчких обавештајних служби о Југославији у периоду између 1948. и 1990. године. Збирка садржи 34 свеже декласификована докумената који нуде низ корисних података о југословенско-совјетским односима, карактеристикама и тенденцијама развоја југословенске економије, унутрашњим тензијама, проценама перспектива политичког развоја југословенског друштва после Брозове смрти, месту и улози Југословенске народне армије у друштву, растућем национализму и могућностима реформисања државе почетком 1990. године.³⁷ Иако се ради о сумарним извештајима и анализама, објављени документи представљају драгоцен извор за сагледавање америчко-југословенских односа и америчку перцепцију југословенске државе и друштва током највећег дела хладног рата.

Поглед на југословенску улогу у хладноратовским кризама

Западни историчари су се током последње деценије у значајној мери бавили питањима односа Југославије према појединим хладноратовским кризама. До сада не постоји целовитије дело о том проблему, али је у низу појединачних монографија и чланака то питање разматрано у ширем контексту сагледавања појединих проблема и феномена. Изузетан значај таквих радова за домаћу историјску науку се огледа пре свега у сагледавању места и улоге Југославије у тим превирањима на основу извора западног и совјетског порекла, уз примену веома модерних метода интерпретације архивских извора.

Западна историографија је до сада највећу пажњу посветила расветљавању југословенске улоге у Мађарској револуцији 1956. године. Један од водећих истраживача Института за историју Мађарске револуције 1956. Чаба Бекеш³⁸ је, анализирајући однос између револуције у Мађарској и глобалних кретања међународних односа у том моменту, значајан простор посветио Југославији и њеној спољној политици настојећи да расветли њену улогу у тим догађајима на основу извора америчког и мађарског порекла. Истом проблематиком се на основу совјетских и југословенских извора бавио и Леонид Гибјански.³⁹ Золтан Рип је настојао да утврди ниво утицаја мађарске кризе на други југословенско-совјетски сукоб између 1956. и

³⁷ J. Allen, R. Kauzlarich (ed.), *From „national communism“ to national collapse. US Intelligence Community Estimative Products on Yugoslavia, 1948–1990*, National Intelligence Council, Washington, 2006.

³⁸ C. Bekes, „The 1956 Hungarian Revolution and World Politics“, *Cold War International History Project Bulletin – Working Papers* 16, Washington, 1996.

³⁹ L. Gibianskii, „Soviet–Yugoslav relations and the Hungarian Revolution of 1956“, *Cold War International History Project Bulletin*, 10, Washington, 1998, str. 139–148.

1958. године.⁴⁰ Користећи обиље западних, мађарских и совјетских извора, Џоан Гренвил је покушала да осветли утицај југословенске политике према кризи у Мађарској на стабилност југословенско-совјетских односа.⁴¹ У оквиру посебне монографије о револуционарним дешавањима у Мађарској, Џоан Гренвил је посебно настојала да утврди не само основне линије југословенске политике према тој кризи већ и степен утицаја југословенског удаљавања од Совјетског Савеза на генезу мађарског револуционарног врења.⁴² У контексту анализе кинеско-мађарских односа, улогом Југославије у тим догађајима и њеним односима са Кином се бавио и Петер Вамош.⁴³

У склопу анализирања кризних момената у источном блоку током 1956. посебна пажња је посвећена и посматрању односа Југославије према кризи у Пољској те године. Користећи пољске и совјетске изворе, тим проблемом су се бавили пољски истраживачи Глуховски и Налепа.⁴⁴ Истраживањем међузависности пољске и мађарске кризе се бавио Марк Крамер. У склопу дуготрајних и свеобухватних истраживања мађарских, пољских, совјетских и америчких извора, Крамер се посебно осврнуо на однос Југославије према тим кризама и на флукуације такве политике на југословенско-совјетске односе.⁴⁵

Посебну пажњу западних истраживача је привукло питање југословенске политике у областима Блиског истока. Истражујући совјетско-израелске односе у периоду настанка јеврејске државе, Лорен Рикер⁴⁶ се делимично дотакла и питања југословенско-израелских односа, при чему је изостала дубља анализа, али је јасно назначена важност истраживања те тематике. Писац свакако најобимнијег и најзначајнијег дела о суецкој

⁴⁰ Z. Ripp, „Hungary’s part in Soviet–Yugoslav Conflict, 1956–58“, *Contemporary European History* 2/1998, str. 197–225.

⁴¹ 1) „Imre Nagy. Hesitant Revolutionary“, *Cold War History Project Bulletin*, 5. (spring 1995), Washington, 1995, стр. 23–57; 2) „The Soviet–Yugoslav detente, Belgrade–Budapest Relations and Hungarian Revolution (1955–1956)“, *Hungarian Studies Review* 1–2/1997, str. 15–63; 3) „Josip Broz Tito’s role in the 1956 ‚Nagy affair‘“, *Slavonic and East European Review*, 4/1998, str. 672–702; 4) „Hungary, 1956: the Yugoslav connection“, *Europe–Asia Studies* 3/1998, str. 493–517.

⁴² J. Granville, *The First Domino: International Decision Making during the Hungarian Crisis of 1956*, College Station: Texas A& M University Press, 2004.

⁴³ P. Vamos, „Evolution and Revolution: Sino–Hungarian Relations and the 1956 Revolution“, *Cold War International History Project Bulletin – Working Papers* 54, Washington, 2006.

⁴⁴ L. Gluchowski, E. J. Nalepa, „The Soviet–Polish Confrontation of October 1956: The Situation in the Polish Internal Security Corps“, *Cold War International History Project Bulletin – Working Papers* 17, Washington, 1997.

⁴⁵ 1) M. Kramer, „New Evidence on Soviet decision – making and the 1956 Polish and Hungarian Crisis“, *Cold War International History Project Bulletin*, 8–9 (1996–1997), Washington, 1997, str. 358–410; 2) „The Soviet Union and the 1956 crisis in Hungary and Poland. Reassessments and new findings“, *Journal of Contemporary History*, 2/1998, str. 163–214.

⁴⁶ L. Rucker, „Moscow’s Surprise: The Soviet–Israeli Alliance of 1947–1949“, *Cold War International History Project Bulletin – Working Papers* 46, Washington, 2005.

кризи Кејт Кајл⁴⁷ је на основу британских и америчких докумената осветлио поједине аспекте југословенског спољнополитичког ангажмана током те кризе. Кајл је анализирао питања успостављања тешње југословенско-египатске сарадње,⁴⁸ југословенске ставове о карактеру египатске национализације Суецког канала,⁴⁹ важност сусрета између Броза, Нехруа и Насера на Брионима јула 1956. године,⁵⁰ као и југословенске ставове према начину сазивања и мандату Лондонске конференције, посебно се фокусирајући на разлоге југословенског незадовољства због непозивања на ту конференцију.⁵¹ У оквиру шире студије о узроцима и карактеру арапско-израелског сукоба, односом Југославије према том конфликту се бавио и професор Велшког универзитета (Aberystwyth) Ричи Овендејл.⁵² Бивши официр Израелских одбрамбених снага и угледни новинар Арон Брегман се, пишући о арапско-израелским ратовима, осврнуо и на карактер југословенско-израелских односа и досељавање југословенских Јевреја у Израел.⁵³ Професор Универзитета у Тел Авиву Рами Гинат се, у опширној и веома документованој студији о односима између Совјетског Савеза и Египта током прве послератне деценије,⁵⁴ на основу објављених и необјављених извора израелског, совјетског и америчког порекла, дотакао и питања лоших дипломатских односа између Југославије и Египта непосредно по окончању Другог светског рата⁵⁵ и југословенско-египатског политичког зближавања у периоду између 1953. и 1955.⁵⁶ Специфичност међусобних односа Броза и Насера и њихов утицај на укупан ниво југословенско-египатских односа настојао је да прикаже писац најновије Насерове биографије Саид К. Абуриш.⁵⁷ Абуриш је посебно представио њихове међусобне сусрете,⁵⁸ наглашавајући значај тројног сусрета на Брионима у лето 1956.⁵⁹ и Брозов утицај на Насерове политичке ставове⁶⁰ и покушавајући да утврди на који начин се њихово лично пријатељство рефлектовало на ниво међудржавних односа.

⁴⁷ K. Kyle, *Suez. Britain's End of Empire in the Middle East*, I. B. Tauris, London, 2003.

⁴⁸ Исто, стр. 72–74.

⁴⁹ Исто, стр. 120–121 и 157–159.

⁵⁰ Исто, стр. 131–133.

⁵¹ Исто, стр. 163, 218–219 и 573.

⁵² R. Owendale, *The Origines of the Arab–Israeli Wars*, Longman, London, 2003, str. 168–170.

⁵³ A. Bregman, *Israel's Wars. A History Since 1947*, Routledge, London, 2002, str. 41–43.

⁵⁴ R. Ginat, *The Soviet Union and Egypt 1945–1955*, Frank Cass, London, 1993.

⁵⁵ Исто, стр. 16–18.

⁵⁶ Исто, стр. 191–193 и 214.

⁵⁷ S. K. Aburish, *Nasser. The Last Arab*, Duckworth, London, 2005.

⁵⁸ Исто, стр. 62, 81, 168–169 и 181.

⁵⁹ Исто, стр. 104–106.

⁶⁰ Исто, стр. 199–200 и 234–236.

У склопу синтетичног представљања историје модерне Турске, професор Универзитета у Лајдену Ерик Цирхер је извесну пажњу посветио приказу југословенско-турских односа почетком и средином 1950-их година посебно наглашавајући важност стварања Балканског пакта 1953–1954. године, комплексност односа између Југославије, Грчке и Турске, као и ставове југословенске дипломатије према кипарском проблему.⁶¹ Један од водећих америчких експерата за питања хладноратовске историје Немачке Шмајсер се истражујући питања положаја Немачке током хладног рата, укратко осврнуо на питање односа између југословенских и источњонемачких комуниста и југословенски сукоб са земљама Информбиро.⁶² Истражујући питања совјетске политике према послератном статусу Аустрије, Волфганг Милер⁶³ се на основу совјетских, америчких и аустријских извора дотакао сасвим нове историографске теме – односа Југославије према проблемима склапања мировног уговора са Аустријом и одређивања граница између те две земље. Односом Југославије према грађанском рату у Грчкој, користећи британску и америчку архивску грађу, индиректно се бавио Едвард Џонсон у контексту ширег сагледавања односа Уједињених нација према првим послератним кризним ситуацијама.⁶⁴

Закључак

Током протекле деценије историографија о хладном рату је доживела убрзани развој. Једна од њених битних карактеристика је појачано интересовање за место и улогу мањих земаља у хладноратовским турбуленцијама. Ипак, интересовање за изучавање хладноратовске позиције мањих земаља је остало условљено често крајње субјективном проценом њихове важности за сагледавање глобалних процеса и њихових односа са великим силама. На такав начин је посматран и положај Југославије током хладног рата. Стога не треба да чуди чињеница да је највише простора посвећено односима Југославије са два суперсилама. Остали аспекти југословенске спољне политике су најчешће сагледавани у склопу посматрања глобалних процеса.

Западни историчари јасно наглашавају важност изучавања хладноратовске позиције Југославије. Ипак, њима су остали недоступни извори југословенског порекла, а ни скромна достигнућа домаће историографије нису им била приступачна због низа ограничења и готово несавладиве јези-

⁶¹ E. J. Zürcher, *Turkey. A Modern History*, I. B. Tauris, London – New York, 2004, str. 237–239.

⁶² W. R. Smyser, *From Yalta to Berlin, Cold War Struggle over Germany*, St. Martin's University Press, New York, 1999, str. 97–98.

⁶³ W. Mueller, „Stalin and Austria: New Evidence on Soviet Policy in a Secondary Theatre of the Cold War, 1938–53/55“, *Cold War History Journal*, vol. 6, no. 1, London, 2006, str. 63–84.

⁶⁴ *War History Journal*, vol. 6, no. 1, London, 2006, str. 43–62.

чке баријере. У тематском смислу западна историографија исказује појачану тенденцију ка посматрању појединих аспеката југословенске спољне политике, пре свега односа са два суперсилама и несврстаним земљама, при чему домаћа историјска наука може дати немерљив допринос.

Summary

Recent Western Historiography about Yugoslavia in Cold War

Key words: *Balkan, Yugoslavia, Historiography, Cold War, Josip Broz Tito*

During the last decade, the historiography about the Cold war went through fast development. One of its important characteristics is the increase of the interest for the place and role of smaller countries in the turbulences of the Cold War. However, the interest for the research of the position of smaller countries in the Cold War was very often conditioned by the subjective assessment of their importance for the analysis of global process and their relations with great forces. The position of Yugoslavia during the Cold War was observed in this way. Therefore, we should not be amazed by the fact that most of the space was dedicated to the relations of Yugoslavia with two super forces. Other aspects of Yugoslav foreign policy were most of the time observed in the process of the analysis of global processes.

Western historians clearly emphasize the importance of the research of the position of Yugoslavia in the Cold war. However, they did not have access to the resources of Yugoslav origin and modest achievements of national historiography were not accessible for them because of the series of limitations and language barrier which could not be surmounted. In the thematic sense western historiography shows increased tendency of the observation of certain aspects of Yugoslav foreign policy, before all the aspect of the relations with two super forces and non-aligned countries where national historiography can give only small contribution.